

Przesłanki skreślenia z listy studentów w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Removal from the List of Students in the Law on Higher Education and Science

The loss of the student status within the Polish higher education system is associated with the occurrence of certain legally significant facts, which include, inter alia, issuing by an authorized university body a decision to remove from the list of students. The Act of 20 July 2018 - Law on Higher Education and Science names enumerative grounds for relegating a student from a university. Thus, during administrative proceedings, the university authorities are obliged to interpret independently the not always obvious material and legal premises affecting the future of the student. Therefore, the author aims to present the issues related to the interpretation and application of the statutory grounds for removing from the list of students, detailing the division into obligatory and optional grounds for dismissal from the university.

Jakub Zemła

magister prawa
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID – 0000-0002-8321-3321

e-mail: j.zemla@umk.pl

Słowa kluczowe:
skreślenie z listy studentów, prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, decyzja administracyjna, studenci

Key words:
removal from the list of students, the law on higher education and science, administrative decision, students

<https://doi.org/10.36128/priw.vi38.325>

1. Wprowadzenie

Prawodawca w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹ [dalej: P.s.w.n.] uzależnił utratę statusu studenta od woli organu uczelni, powierzając mu kompetencję do podjęcia decyzji w przedmiocie skreślenia studenta z listy studentów. W art. 108 P.s.w.n. ustanowiono katalog *numerus clausus* przesłanek, których ziszczenie zobowiązuje uprawniony organ do określonego działania. W przypadku zaistnienia obligatoryjnych przesłanek skreślenia, stypizowanych w art. 108 ust. 1

1 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

P.s.w.n., tj. niepodjęcia studiów; rezygnacji ze studiów; niezłożenia w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego, a także ukarania karą dyscyplinarną wydalenia z uczelni – organ musi wydać decyzję o skreśleniu z listy studentów. Z kolei wystąpienie przesłanek o charakterze fakultatywnym, zawartych w art. 108 ust. 2 P.s.w.n., a więc stwierdzenia braku udziału studenta w obowiązkowych zajęciach; stwierdzenia braku postępów w nauce; nieuzyskania zaliczenia semestru lub roku w określonym terminie; jak również niewniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów – nie wiąże organu, który decydując w ramach uznania administracyjnego, posiada możliwość wyboru rodzaju rozstrzygnięcia, przeto może, lecz nie musi, wydać decyzję o relegowaniu studenta z uczelni².

Przepisy art. 108 P.s.w.n. stosuje się do studentów uczelni publicznych oraz niepublicznych odbywających kształcenie niezależnie od formy, poziomu czy profilu studiów. Zatem nie jest istotne, czy przesłanki skreślenia z listy studentów materializują się wobec studenta kształcącego się na studiach stacjonarnych bądź niestacjonarnych, prowadzonych na poziomie pierwszego stopnia, drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich, o profilu praktycznym albo ogólnoakademickim.

Ponadto należy zwrócić uwagę, po pierwsze, że decyzję administracyjną o skreśleniu z listy studentów wydaje rektor, jednak może on – na zasadach określonych w statucie uczelni – upoważnić do tej czynności pracownika pełniącego funkcję kierowniczą, do której zakresu obowiązków należą sprawy studenckie; po drugie od decyzji tych służy wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy albo skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego³. Zgodnie z art. 127 § 3 Kodeksu postępowania administracyjnego⁴ [dalej: K.p.a.] do wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołań od decyzji, zatem pomimo braku wskazania w P.s.w.n. terminu na wniesienie środka zaskarżenia, studentowi przysługuje prawo do jego złożenia w ciągu czternastu dni od dnia doręczenia decyzji o skreśleniu z listy studentów⁵. Natomiast w przypadku skorzystania

2 Problematyka uznania administracyjnego w kontekście fakultatywnych przesłanek skreślenia z listy studentów została w niezbędnym zakresie omówiona w podrozdziale 2.5 niniejszego opracowania.

3 Zob.: Art. 23 ust. 4 P.s.w.n. oraz art. 52 §3 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2325 z późn. zm.; dalej: P.p.s.a.).

4 Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735).

5 Art. 129 § 2 K.p.a.

z możliwości wniesienia skargi *tempore primus* termin wyniesie trzydzieści dni od dnia doręczenia tej decyzji⁶.

Dla porządku należy zaznaczyć, że utrata statusu studenta wskutek skreślenia z listy studentów następuje w sytuacji, gdy student odbywał kształcenie wyłącznie na jednym kierunku studiów. Jeżeli jednak był przypisany do większej liczby kierunków, *ergo* znajdował się na kilku listach studentów, wówczas, pomimo skreślenia z jednej listy, nie utraci statusu studenta. Natomiast wydaje się, że wyjątek stanowi orzeczenie wobec studenta kary wydalenia z uczelni, wówczas konsekwencją winno być jego faktyczne relegowanie z uczelni.

Wobec powyższych spostrzeżeń wymaga podkreślenia sposób korzystania z terminologii w dalszej części rozważań. Otóż przyjęto na ich potrzeby założenie, wedle którego student odbywa kształcenie na jednym kierunku studiów, zatem pojęcie relegowania z uczelni pojawiać się będzie jako synonim skreślenia z listy studentów.

2. Przesłanki skreślenia z listy studentów

2.1. Niepodjęcie studiów

Na kanwie art. 108 ust. 1 pkt 1 P.s.w.n. niepodjęcie studiów przez studenta stanowi obligatoryjną przesłankę skreślenia z listy studentów. Jednocześnie przepis ten w żaden sposób nie definiuje, co należy rozumieć przez pojęcie niepodjęcia studiów przez studenta. Na myśl przychodzą zarówno zaniechania prawne, np. niezłożenie aktu ślubowania, jak i okoliczności faktyczne, np. nieprzystąpienie przez studenta do zajęć dydaktycznych lub organizacyjnych przewidzianych w planie studiów. Brak definicji legalnej tego pojęcia otwiera drogę dla organów stosujących prawo do odmiennej interpretacji tej samej przesłanki⁷. Zatem w celu uniknięcia rozbieżności w wykładni przedmiotowego przepisu należy kierować się podstawowym kanonem zasad oraz dyrektyw wykładni. Punkt wyjścia stanowić będzie zasada *clara non sunt interpretanda*, zaś granicę wykładni zakreśli zasada *interpretatio cessat in claris*⁸. Skoro omawiany przepis budzi wątpliwości interpretacyjne na gruncie lingwistycznym, *ergo* nie jest jasny w bezpośrednim rozumieniu, oznacza to konieczność podjęcia procesu wykładni, którą w pierwszej kolejności będzie – w myśl przyjętych reguł – wykładnia językowa. Podstawowa dyrektywa wykładni językowej wskazuje na obowiązek przypisywania interpretowanym zwrotom prawnym znaczenia występującego w języku

6 Art. 53 § 1 P.p.s.a.

7 Por.: Paweł Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2015), 262.

8 Por.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 stycznia 2005 roku, sygn. akt P 15/02.

potocznym⁹. Zasady stosowania dyrektywy domniemania języka potocznego precyzuje orzecznictwo administracyjne, wskazując na potrzebę sięgnięcia do reguł języka powszechnego w sytuacji, gdy z jednej strony brakuje definicji legalnej interpretowanego pojęcia a z drugiej niemożliwym jest posłużenie się językiem prawniczym¹⁰. W omawianym przypadku nie sposób ustalić definicji „niepodjęcia studiów”, bowiem w języku prawniczym pojęcie „podjęcie” jest także niedookreślone. Można jedynie odnaleźć cechy wspólne, które w konsekwencji mimo wszystko czerpią desygnaty z języka powszechnego. Dla przykładu w Kodeksie postępowania administracyjnego „podjęcie” wiąże się z podjęciem postępowania, środków zapobiegawczych, uchwały czy czynności niecierpiącej zwłoki. Zatem intuicyjnie pojęcie „podjęcia” wiąże się z określonym działaniem, czynnością zmierzającą do wywołania jakichś skutków. Wniosek ten znajduje potwierdzenie w słownikowej definicji pojęcia „podjąć”, a zatem „przedsięwziąć jakieś działanie, rozpocząć coś, wziąć coś na siebie (np. obowiązek), zareagować na coś działaniem”¹¹. Ergo „niepodjęcie” jako negacja wyrazowa, forma przecząca „podjęcia”, stanowi przeciwieństwo dla działania zarówno w sferze fizycznej aktywności, jak i podejmowania aktywności na płaszczyźnie zobowiązań sfery psychicznej. Zatem słusznie zauważył Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie, gdy oparł swą argumentację o wykładnię językową zgodną z wyżej przytoczonymi dyrektywami, że niepodjęcie studiów będzie stanowiło „okoliczność faktyczną wynikającą z zamierzonego lub niezależnego od woli studenta stanu, w którym student nie podejmuje czynności w terminach związanych organizacyjnie z tokiem i etapem studiów, przez co nie poddaje się przewidzianemu planem studiów programowi nauczania”¹². Innymi słowy, niepodjęcie studiów należy rozumieć jako „każdy stan faktyczny, z którego wynika, że osoba mająca przymiot studenta [...] nie rozpoczęła studiów, a więc nie podjęła tych czynności, które dla danego roku studiów określa plan studiów i program nauczania”¹³.

9 Zob.: Marek Zirk-Sadowski, „Problemy wykładni językowej w prawie administracyjnym”, [w:] *Wykładnia w prawie administracyjnym. System Prawa Administracyjnego*, t. 4, red. Roman Hauser (Warszawa: C. H. Beck, 2016), Legalis, § 21.

10 Zob.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 maja 2007 roku, sygn. akt II FSK 642/06.

11 Hasło: „Podjąć” [w:] *Słownik języka polskiego – Wydawnictwo Naukowe PWN*, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/podjac;5474139.html>. [dostęp: 25.07.2021].

12 Zob.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 14 grudnia 2010 roku, sygn. akt III SA/Kr 729/10.

13 Ibidem.

W świetle powyższych ustaleń na uwagę zasługuje treść art. 83 P.s.w.n., w myśl którego osoba przyjęta na studia rozpoczyna studia i nabywa prawa studenta z chwilą złożenia ślubowania. Oznacza to, że od skutecznego dopełnienia aktu ślubowania zależne jest, po pierwsze, rozpoczęcie studiów *de iure*, po drugie zaś, podjęcie studiów, tj. dalsza aktywność studenta wypełniająca jego obowiązki korporacyjne, a więc także dążenie do realizacji planu studiów i programu nauczania. Złożenie ślubowania nie jest więc równoznaczne z samym podjęciem studiów, rozumianym jako okoliczność faktyczna, natomiast stanowi przesłankę konieczną do ich podjęcia. Innymi słowy, niepodjęcie studiów w rozumieniu art. 108 ust. 1 pkt 1 P.s.w.n. należy utożsamiać z ich nierozpoczęciem zarówno w sensie prawnym, jak i faktycznym. Przy czym nierozpoczęcie studiów *de iure* stanowi okoliczność pierwotną ich niepodjęcia, zaś nierozpoczęcie *de facto* – może stanowić okoliczność wtórną.

Na podobnym stanowisku stanął Naczelny Sąd Administracyjny, który w sprawie o sygn. akt I OSK 597/11 stwierdził, że przy ustalaniu przez organ uczelni, czy doszło do spełnienia przesłanki niepodjęcia studiów stanowiącej podstawę do skreślenia z listy studentów, należy dokonać oceny aktywności studenta w zakresie realizacji obowiązków wynikających z programu studiów, a polegających przede wszystkim na uczestniczeniu w zajęciach dydaktycznych i organizacyjnych oraz w przypadku studiów o profilu praktycznym, także odbywaniu praktyk zawodowych¹⁴. Jeżeli w wyniku takiej oceny okaże się, iż student, mimo złożenia ślubowania, w ogóle nie przystąpił do realizacji swoich podstawowych obowiązków, wówczas organ uczelni będzie upoważniony do wydania decyzji o skreśleniu z listy studentów na podstawie przesłanki niepodjęcia studiów. Natomiast z całą pewnością rozpoczęcie studiów *de facto* po dopełnieniu aktu ślubowania, skutkuje wygaśnięciem przesłanki niepodjęcia studiów. Zatem jeśli student uczestniczył w pierwszych zajęciach dydaktycznych po rozpoczęciu studiów to nawet jego późniejsza nieusprawiedliwiona, notoryczna nieobecność na tych zajęciach nie może stanowić podstawy do skreślenia z listy studentów na podstawie przesłanki ich niepodjęcia. Przy czym mowa o podjęciu jakichkolwiek zajęć dydaktycznych, tzn. nawet jeśli student będzie uczestniczył wybiórczo w zajęciach określonych dla danego kierunku studiów, to swoim zachowaniem zaświadczy o rozpoczęciu studiów. Należy pamiętać również, że ustawodawca sformułował w obecnej ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dodatkową, treściowo podobną przesłankę skreślenia z listy studentów, tj. stwierdzenie braku udziału w obowiązkowych zajęciach. Tym samym, w sytuacji wyżej wskazanej byłoby dopuszczalne relegowanie studenta z uczelni na podstawie

14 Por.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 lipca 2011 roku, sygn. akt I OSK 597/11; Zob.: art. 67 ust. 5 P.s.w.n. i art. 107 ust. 2 P.s.w.n.

tej właśnie przesłanki z racji jego lekceważącego podejścia do obowiązkowych zajęć dydaktycznych.

Ponadto, w rozpoznawanej sprawie NSA pochylił się nad problematyką definiowania w regulaminach studiów pojęcia niepodjęcia studiów. Z przytoczonego w uzasadnieniu wyroku stanu faktycznego wynika, że uczelnia w swym regulaminie nałożyła na studentów obowiązek składania w wyznaczonym terminie, za pośrednictwem systemu informatycznego uczelni, deklaracji wyboru przedmiotów obranych do realizacji w toku studiów. Jednocześnie zastrzeżono, że nieusprawiedliwione niezłożenie w terminie deklaracji poczytuje się za niepodjęcie studiów, co stanowi podstawę do skreślenia z listy studentów¹⁵. Sąd w tym zakresie stwierdził niedopuszczalność określenia w regulaminach studiów przesłanek konstruujących definicję niepodjęcia studiów, jeśli ich zakres przedmiotowy w rzeczywistości służy rozszerzeniu katalogu przesłanek ustawowych skreślenia z listy studentów¹⁶. W tym przypadku bowiem okoliczność złożenia deklaracji „nie świadczy i nie przesądza o tym, że student, który jej dokonał rzeczywiście podjął studia, a ten, który jej nie dokonał nie podjął studiów”¹⁷. Nie ulega wątpliwości, że jeśli już organy uczelni podejmowałyby próby definiowania na gruncie regulaminów studiów pojęcia niepodjęcia studiów, wówczas nie mogą zapominać o istocie studiowania, tj. pobieraniu kształcenia poprzez udział studenta w zajęciach dydaktycznych, *ergo* uzależnianie zakresu przedmiotowego pojęcia niepodjęcia studiów od niedokonania określonych czynności technicznych przez studenta jest niedopuszczalne. Nawet jeśli student ignorowałby obowiązek rejestracji na zajęcia, lecz w tych zajęciach uczestniczył, i – co więcej – zdobywał pozytywne oceny, to wydanie decyzji o skreśleniu z listy studentów na podstawie przesłanki niepodjęcia studiów byłoby bezzasadne. W takiej sytuacji organ uczelni powinien znaleźć inne narzędzie do zdyscyplinowania niepokornego studenta, np. rozważyć wszczęcie postępowania dyscyplinarnego lub skorzystać z możliwości wynikającej z art. 312 P.s.w.n. i wymierzyć studentowi karę upomnienia.

W kontekście problematyki niepodjęcia studiów koniecznym jest poruszenie tematyki urlopów studenckich, określonych w art. 85 ust. 1 pkt 3 P.s.w.n. mianem „urlopów od zajęć”. Ustawa nie precyzuje czym są urlopy przysługujące studentom oraz na jakich zasadach funkcjonują. W tym zakresie prawodawca odsyła do regulaminów studiów. Z kolei w orzecznictwie odnaleźć można w zasadzie jedynie lapidarne stwierdzenia, iż przebywanie studenta na urlopie „oznacza tylko, że jest on zwolniony od uczęszczania na

15 Por.: I OSK 597/11.

16 Ibidem.

17 Ibidem.

zajęcia w uczelni”¹⁸. W praktyce więc szczegółowe zasady związane z urlopami studenckimi zamieszczone są w regulaminach studiów, zaś to, w jaki sposób określą one tryb odbywania urlopu przez studenta, będzie rzutować na możliwość ewentualnego stwierdzenia niepodjęcia studiów. Co do zasady udzielenie urlopu studenckiego wiąże się z przerwaniem ciągłości dydaktycznej i organizacyjnej toku studiów, rozpoczętych przez studenta z chwilą złożenia ślubowania. Z jednej strony student zachowuje swe prawa, z drugiej doznają ograniczeń jego obowiązki, lecz przede wszystkim zawieszeniu ulega odbywanie studiów, rozumiane jako wystąpienie okoliczności faktycznej, w której student z własnej woli „nie podejmuje czynności związanych organizacyjnie z tokiem studiów”¹⁹. Stan ten należy zrównać w skutkach do momentu, w którym to student znajduje się tuż przed rozpoczęciem studiów *de facto*, o czym uwagi poczyniono wyżej. Tym samym brak terminowego wniosku studenta o wpis na właściwy rok studiów, semestr lub przystąpienie do zajęć (jeśli urlop zakończył się w trakcie trwającego semestru) równoznaczne będzie z niepodjęciem studiów i w konsekwencji skreśleniem z listy studentów.

2.2. Rezygnacja ze studiów

Odbywanie kształcenia na studiach prowadzonych przez uczelnie stanowi w myśl art. 70 ust. 1 Konstytucji RP prawo przynależne każdej jednostce niezależnie od jej przynależności państwowej. Jednocześnie z prawem tym skorelowany jest obowiązek pobierania nauki do 18 roku życia w przypadku osób fizycznych podległych prawu Rzeczypospolitej Polskiej²⁰, zatem obowiązek ten dotyczy, także cudzoziemców mających stałe miejsce zamieszkania na terytorium RP. Natomiast w przypadku osób, które ukończyły 18 rok życia, prawo do nauki przybiera postać wolności konstytucyjnej, rozumianej jako „możliwość swobodnego decydowania przez jednostkę o własnym postępowaniu zarówno w sferze publicznej, jak i w życiu prywatnym”²¹. Zatem prawo do nauki w swym wymiarze wolnościowym gwarantuje jednostce, z jednej strony prawo do podejmowania kształcenia w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki, z drugiej możliwość rezygnacji z już podjętych studiów.

18 Zob.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 16 maja 2012 roku, sygn. akt II SA/Sz 324/12.

19 Por.: III SA/Kr 729/10.

20 Zob.: Bogusław Banaszak, „Komentarz do art. 70 Konstytucji RP”, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz* (Warszawa: C. H. Beck, 2012), Legalis.

21 Zob.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lipca 2014 roku, sygn. akt K 16/12.

Wobec powyższego rezygnacja ze studiów stanowi przejaw dobrowolnej decyzji powziętej przez studenta i nie wymaga przedstawienia przez niego motywów leżących u jej podstaw. Jednocześnie ustawodawca powiązał oświadczenie woli studenta z przejawem woli organu, tj. wskazał, że rezygnacja ze studiów wymaga wydania decyzji administracyjnej, na podstawie art. 108 ust. 1 pkt 2 P.s.w.n. w związku z ust. 3 art. 108 P.s.w.n.

Wydanie decyzji administracyjnej musi zostać poprzedzone wszczęciem przez organ postępowania z urzędu lub na wniosek zainteresowanej strony²². Jednocześnie należy zauważyć, że przepisy prawa materialnego nie wskazują podmiotu uprawnionego wprost do podjęcia inicjatywy wszczęcia postępowania w sprawie skreślenia z listy studentów na podstawie art. 108 ust. 1 pkt 2 P.s.w.n., tzn. punktem wyjścia pozostaje dualizm wyboru sformułowany w art. 61 § 1 *in fine* K.p.a. Tylko na pozór jest to nieistotne spostrzeżenie, bowiem zachodzi pytanie, czy oświadczenie woli studenta o rezygnacji ze studiów może zostać wyrażone w sposób dorozumiany, a jeśli tak, to czy może zostać potraktowane jako żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego. Z kolei jeżeli odpowiedź okaże się negatywna, powstaje pytanie, czy wówczas sam organ władny jest do wszczęcia postępowania z urzędu.

Problematyka oświadczeń woli została szeroko uregulowana w prawie cywilnym, gdzie doczekała się odrębnego miejsca w systematyce Kodeksu cywilnego²³ w ramach przepisów dotyczących czynności prawnych. Tam też prawodawca zdefiniował pojęcie oświadczenia woli, regulując w art. 60 K.c., iż jest to każde zachowanie osoby, które w sposób dostateczny wyraża jej wolę dokonania określonej czynności prawnej. Na kanwie tego przepisu podkreśla się w orzecznictwie, że „wola osoby skierowana na wywołanie zamierzonego skutku prawnego związanego z dokonywaną czynnością prawną, może być uzewnętrzniona w każdy dowolny sposób, ujawniający ją tak, że staje się dostatecznie zrozumiała dla adresata. W rezultacie ujawnienie woli osoby dokonującej czynności prawnej może nastąpić także w sposób dorozumiany, przez jakiegokolwiek zachowanie się, uzewnętrzniające tę wolę w sposób obiektywnie zrozumiałe, które wyraża wolę wywołania skutków prawnych, objętych treścią czynności prawnej”²⁴.

22 Por.: Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 czerwca 2000 roku, sygn. akt III ZP 11/00.

23 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks Cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740).

24 Zob.: Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 22 lutego 2017 roku, sygn. akt IV CSK 179/16; por.: Uchwała Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 5 lutego 1998 roku, sygn. akt III CZP 71/97.

W orzecznictwie sądów administracyjnych wskazuje się z kolei na możliwość stosowania przepisów prawa cywilnego dotyczących oświadczeń woli, na zasadzie wykładni *analogia legis* w stosunku do oświadczeń składanych przez stronę w prawie administracyjnym²⁵. Zagadnieniem tym kilkakrotnie zajmowały się sądy orzekające w sprawach funkcjonariuszy różnych formacji mundurowych, gdzie rozważano o charakterze prawnym pismnego zgłoszenia o wystąpieniu ze służby kierowanego przez funkcjonariusza do właściwego przełożonego²⁶. Spór sprowadzał się w rzeczywistości do rozstrzygnięcia czy raport funkcjonariusza, w którym wnosi o zwolnienie ze służby, stanowi oświadczenie woli w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego, *ergo* zgodnie z art. 61 § 1 zdanie drugie K.c. może zostać odwołane, jeżeli akt abrogacji woli doszedł do adresata jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej; czy też jednak jest to wniosek o wszczęcie postępowania administracyjnego, do którego stosujemy wyłącznie przepisy procedury administracyjnej, w konsekwencji może zostać cofnięty przez stronę za zgodą organu i doprowadzić na podstawie art. 105 § 2 K.p.a. do umorzenia postępowania²⁷. Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale Składu siedmiu sędziów stanął na stanowisku, wedle którego oświadczenie woli składane przez funkcjonariusza posiada mieszany charakter, tj. wywołuje skutek materialnoprawny w postaci rozwiązania stosunku służbowego²⁸ i jednocześnie wszczyna postępowanie administracyjne w przedmiocie zwolnienia ze służby²⁹. Zatem, jak podkreśla NSA, dla dokonania właściwej oceny oświadczenia składanego przez funkcjonariusza z punktu widzenia materialnoprawnego należy odnieść się do

-
- 25 Por.: Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 grudnia 2011 r. sygn. akt I OPS 4/11.
- 26 TAK: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 sierpnia 2007 roku, sygn. akt I OSK 597/07; NIE: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego – Ośrodek zamiejscowy w Lublinie z dnia 14 grudnia 2000 roku, sygn. akt II SA/Lu 71/00.
- 27 Por.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 25 maja 2004 roku, sygn. akt OSK 189/04.
- 28 Przepisy ustaw regulujących pragmatyki służb mundurowych zgodnie formułują obowiązek przyjęcia przez przełożonego wniosku funkcjonariusza o wystąpienie ze służby. Innymi słowy, przełożony funkcjonariusza właściwy w sprawach osobowych (np. Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendant Główny Policji), w wyniku zgłoszenia wystąpienia ze służby, zobowiązany jest do wydania decyzji o zwolnieniu funkcjonariusza [Zob. Eliza Mazurczak-Jasińska, „Stosunek służbowy”, [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. XI, red. Roman Hauser (Warszawa: C. H. Beck, 2011), Legalis, § 25 rozdz. II pkt. 1].
- 29 Zob.: I OPS 4/11.

przepisów prawa materialnego administracyjnego, a to zaś nie zawiera w sobie dostatecznie wyczerpującej regulacji w tym zakresie, tym samym możliwym staje się zastosowanie analogi z prawa cywilnego³⁰. Dalej sąd administracyjny zwrócił uwagę na następstwa powyższej argumentacji, otóż traktując wniosek funkcjonariusza jako oświadczenie woli w rozumieniu K.c., skutkiem jego skutecznego cofnięcia przez stronę będzie uznanie toczącego się postępowania za bezprzedmiotowe i w konsekwencji doprowadzenie do wydania decyzji o umorzeniu, na podst. art. 105 § 1 K.p.a. Jednocześnie nie można zapominać o jego drugiej naturze, swoistym cieniu proceduralnym, który ujawnia się, gdy nie zostaną spełnione przesłanki z art. 61 § 1 zdanie drugie K.c. Wówczas wadliwe oświadczenie o wycofaniu poprzedniego należy potraktować jako żądanie umorzenia postępowania, z tą jednak różnicą, iż według NSA organ nie ma możliwości złożenia sprzeciwu w myśl art. 105 § 2 K.p.a.³¹. Innymi słowy, po pierwsze, do oświadczenia woli składanego w procedurze administracyjnej dopuszcza się stosowanie analogi z prawa cywilnego w zakresie właściwym dla składnia oświadczeń woli, w tym wad oświadczeń woli, po drugie zaś, jeżeli przepisy prawa administracyjnego wiążą dane oświadczenie woli z inicjatywą wszczęcia postępowania, o skuteczności cofnięcia takiego oświadczenia będą decydować normy prawa administracyjnego.

Przytoczone tu stanowisko NSA wymaga jednak rewizji oraz dostosowania do realiów postępowania administracyjnego toczącego się na uczelni. Przede wszystkim w ustawach regulujących pragmatyki służb mundurowych *explicite* wskazuje się formę, w jakiej funkcjonariusz komunikuje wolę wystąpienia ze służby, otóż mowa jest o pisemnym zgłoszeniu wystąpienia ze służby. Natomiast w art. 108 ust. 1 pkt 2 P.s.w.n. wymienia jedynie przesłankę skreślenia z listy student w postaci rezygnacji ze studiów, natomiast nie określa w żadnym punkcie formy, w jakiej rezygnacja winna się dokonać. Stosując więc analogicznie przepisy prawa cywilnego dotyczące oświadczeń woli, dopuszczalne byłoby złożenie rezygnacji przez studenta w sposób dorozumiany poprzez takie jego zachowanie, które wobec organów uczelni ujawniałoby w sposób dostateczny wolę o rezygnacji ze studiów. Wówczas organ, dążąc do spełnienia materialnoprawnego zobowiązania, powinien wszcząć postępowania z urzędu w przedmiocie skreślenia z listy studentów. Jednakże taka wykładnia wydaje się błędna, bowiem, po pierwsze, stoi ona w sprzeczności z jedną z podstawowych zasad postępowania administracyjnego, zdefiniowaną w art. 14 K.p.a., wedle którego wszelkie sprawy administracyjne należy załatwiać w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego, doręczonego środkami komunikacji elektronicznej. Przy czym sformułowane w § 2 art. 14 K.p.a. odstępstwa od tej zasady dopuszczają, gdy przemawia za tym interes strony, załatwienie sprawy ustnie, telefonicznie czy też

30 Ibidem.

31 Ibidem.

wykorzystując środki komunikacji elektronicznej, to skuteczność czynności werbalnej uzależniają od sporządzenia protokołu lub adnotacji podpisanej przez stronę, zatem w konsekwencji wymaga stworzenia dokumentu pisanego. Zgodnie z poglądem wyrażonym w doktrynie, zakres zasady pisemności obejmuje nie tylko etap postępowania wyjaśniającego czy decyzyjnego, ale także moment wszczęcia samego postępowania administracyjnego³². Ponadto, z racji istnienia przesłanki niepodjęcia studiów (art. 108 ust. 1 pkt. 1 P.s.w.n.) jako samoistnej podstawy skreślenia z listy studentów, rezygnacji ze studiów nie można domniemywać. Są to w istocie dwie niezależne okoliczności faktyczne. Przede wszystkim rezygnacja ze studiów jest możliwa od dnia następującego po dniu dokonania wpisu na listę studentów a przed formalnym ich rozpoczęciem, rozumianym jako moment złożenia ślubowania. Student może także zrezygnować już po rozpoczęciu studiów, natomiast przed ich faktycznym podjęciem³³. Wobec czego konieczne jest dokonanie wyraźnego rozgraniczenia formy, w jakiej dokonuje się ziszczenie przesłanek rezygnacji ze studiów oraz niepodjęcia studiów, to zaś możliwe jest tylko wówczas, kiedy za rezygnację ze studiów przyjmie się jednoznaczne i pisemne oświadczenie woli złożone przez studenta.

Po drugie, skoro skuteczna rezygnacja ze studiów powiązana jest z wydaniem decyzji administracyjnej przez organ uczelni, to w rzeczywistości skutek materialnoprawny oświadczenia woli studenta o rezygnacji ze studiów powstanie wraz z chwilą nabrania waloru ostateczności przez decyzję organu o skreśleniu go z listy studentów, nie zaś w momencie złożenia przez niego oświadczenia woli. W tym kontekście istotne jest stanowisko, jakie zajął w zdaniu odrębnym jeden z sędziów orzekających w wyżej przytoczonej sprawie o sygn. akt OPS 4/11, według którego „czynność prawna jednostki podjęta na podstawie normy administracyjnego prawa materialnego jest czynnością procesową, czynnością uruchamiającą czynność materialnoprawną organu administracji publicznej autorytatywnej konkretyzacji uprawnienia lub obowiązku”³⁴. Zatem normą administracyjnego prawa materialnego jest w tym przypadku art. 108 ust. 1 pkt. 2 P.s.w.n., zaś czynnością procesową oświadczenie woli studenta. Powyższa interpretacja znajduje poparcie w uzasadnieniu do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, który, odnosząc się aprobująco do argumentacji przedstawionej w zdaniu odrębnym do wyroku NSA o sygn. akt OPS 4/11, stwierdził, że „art. 61

32 Zob.: Maksymilian Cherka, „Komentarz do art. 14 k.p.a”, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Roman Hauser (Warszawa: C. H. Beck, 2011), Legalis.

33 Patrz: pkt 2.1. niniejszego opracowania.

34 Zob.: Barbara Adamiak, *Zdanie odrębne do Wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 grudnia 2011 roku*, sygn. akt OPS 4/11, pkt II.

§ 1 k.c. nie jest dostosowany do jednostronnej, autorytatywnej konkretyzacji normy prawa administracyjnego materialnego, dokonywanej w postępowaniu administracyjnym³⁵. Sąd zwrócił, także uwagę na szczegółowość przepisów K.p.a. regulujących wszczęcie postępowania administracyjnego, wskazując przy tym na ich kompletność i wyczerpujące uregulowanie materii procesowej, co w konsekwencji decyduje o niedopuszczalności pomocniczego stosowania przepisów prawa cywilnego³⁶.

Porządkując powyższe ustalenia – decyzja o skreśleniu z listy studentów wydana przez organ uczelni w oparciu o przesłankę rezygnacji ze studiów zdeterminowana jest oświadczeniem woli studenta dążącego do rozwiązania wiążącego go z uczelnią stosunku korporacyjnego. Zatem akt woli studenta stanowić będzie czynność inicjującą postępowanie administracyjne w przedmiocie skreślenia z listy studentów, do której zastosowanie znajdą w pierwszej kolejności przepisy K.p.a. regulujące wszczęcie postępowania. Jednocześnie do oceny skuteczności oświadczenia woli złożonego przez studenta winno się stosować przepisy prawa cywilnego wyłącznie w zakresie wad oświadczenia woli. Wynika to z mieszanego charakteru oświadczenia woli studenta, które w przeważającej mierze stanowi czynność procesową, zaś czynność materialną jedynie w zakresie, w jakim obejmuje projekcję wewnętrznej woli studenta pragnącego wywołać określony skutek prawny. A ten z kolei jest uzależniony bezpośrednio od wydania decyzji o jego skreśleniu z listy studentów, *ergo* wtórną wolą studenta jest wszczęcie postępowania administracyjnego, bez którego przeprowadzenia organ nie jest władny do wydania decyzji. Tym samym przejaw woli studenta o rezygnacji ze studiów należy potraktować w istocie jako żądanie wszczęcia postępowania, o którym mowa w art. 61 § 1 K.p.a., a zatem zastosowanie znajdzie art. 63 § 1 K.p.a., precyzujący formę wniesienia żądania będącego jednym z rodzajów podania. W myśl tego przepisu podanie powinno przybrać formę pisemną lub zostać wniesione telegraficznie, za pomocą telefaksu lub ustnie do protokołu albo z użyciem innych środków komunikacji elektronicznej przez elektroniczną skrzynkę podawczą organu. Przy czym wydaje się, że z uwagi na autonomię uczelni w zakresie samoregulacji możliwe jest wskazanie w regulaminach studiów preferowanej przez uczelnię formy wnoszenia podania, jeżeli zawierać się ona będzie w katalogu określonym w art. 63 § 1 K.p.a.³⁷.

Z racji na międzynarodowy aspekt funkcjonowania środowiska akademickiego istotną kwestią pozostaje także język, w jakim należy wносить podania do organu uczelni. Kwestia ta podlega regulacji ustawy o języku

35 Zob.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 grudnia 2015 r. sygn. akt II SA/Wa 353/15.

36 Ibidem.

37 Por.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 października 2005 r., sygn. akt SK 39/05.

polskim³⁸, której art. 5 ust. 2 wskazuje na konieczność posługiwania się językiem polskim w czynnościach dokonywanych przed organami administracji publicznej. Nie oznacza to jednak, że podanie studenta sporządzone w języku obcym pozostanie bez rozpoznania. Zgodnie z poglądem orzecznictwa bezwzględny obowiązek posługiwania się językiem polskim jako językiem urzędowym spoczywa wyłącznie na organach administracji publicznej, których czynności urzędowe, w tym procesowe, są przeprowadzane w języku polskim³⁹. Natomiast jednostka może sporządzić podanie w języku obcym i wnieść je wraz z wiernym tłumaczeniem dokonany przez inny podmiot⁴⁰. Wówczas nośnikiem oświadczenia woli jednostki będzie podanie sporządzone w języku obcym, zaś tłumaczenie posłuży organowi do ustalenia treści tego podania⁴¹. Z kolei w sytuacji, w której student składając podanie w języku obcym nie przedłoży jego tłumaczenia, wówczas organ zobowiązany będzie, na podstawie art. 64 § 2 K.p.a, wezwać studenta do usunięcia braków formalnych, tj. dostarczenia tłumaczenia w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 7 dni, jednocześnie pouczając studenta, iż nieusunięcie braków formalnych spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania. Co istotne, jeżeli organ zaniecha tego obowiązku i nie wezwie studenta do złożenia przetłumaczonego podania, wówczas winien we własnym zakresie zlecić tłumaczowi przysięgiemu dokonanie urzędowego tłumaczenia podania sporządzonego przez studenta w języku obcym⁴².

Podsumowując rozważania nad problematyką rezygnacji ze studiów, stwierdzić należy, że jedynym podmiotem uprawnionym do inicjowania postępowania w przedmiocie skreślenia z listy studentów na podstawie przesłanki rezygnacji ze studiów jest student, którego wolą jest przerwanie stosunku korporacyjnego wiążącego go z uczelnią. Wówczas podanie studenta sporządzone z zachowaniem wymogów określonych w art. 63 K.p.a., będące nośnikiem jego woli o rezygnacji ze studiów, należy traktować jako wniosek o wszczęcie postępowania administracyjnego, którego jedynym

38 Ustawa o języku polskim z dnia 7 października 1999 roku (Dz. U. z 2021 r. poz. 672).

39 Zob.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 kwietnia 2012 r., sygn. akt I GSK 164/11.

40 Zob.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 października 2008 r., sygn. akt I GSK 1088/07.

41 Zob.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 maja 2007 r., sygn. akt I GSK 1613/06.

42 Zob.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 31 maja 2007 r., sygn. akt I GSK 1647/06; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 września 2004 r. sygn. akt V SA/Wa 181/04.

rozstrzygnięciem winno być wydanie przez organ decyzji o skreśleniu z listy studentów.

2.3. Niezłożenie w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego

Niezłożenie przez studenta w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego stanowi zgodnie z art. 108 ust. 1 pkt 3 P.s.w.n. trzecią ustawową, obligatoryjną przesłankę jego skreślenia z listy studentów. Okoliczności złożenia pracy dyplomowej oraz egzaminu dyplomowego są więc ściśle powiązane z niedochowaniem przez studenta określonego terminu, którego jednak ustawodawca w żaden sposób nie sprecyzował.

Na kanwie art. 162 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym⁴³ [dalej: P.s.w.] warunki dopuszczenia do egzaminu dyplomowego oraz ukończenia studiów należało określić w regulaminie studiów danej uczelni. Ponadto, szczegółowe postanowienia takiego regulaminu wskazywało rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach⁴⁴, w którym to wymieniono dodatkowo obowiązek uregulowania przez uczelnię trybu składania egzaminu dyplomowego. W obecnej ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce brak analogicznej regulacji, jedynie w art. 75 ust. 1 P.s.w.n. użyto enigmatycznego sformułowania, które mówi, że „organizację studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów”. Tym samym ustawodawca w sposób świadomy pozostawił w gestii uczelni kwestię określenia terminów, w jakich student powinien złożyć pracę dyplomową oraz egzamin dyplomowy. Przy czym o ile w poprzedniej regulacji ustawowej problematyka ta została ujęta jako obowiązek uczelni w ramach konstruowania regulaminów studiów, o tyle obecnie wydaje się, że pozostawiono w ustawie lukę techniczną, której wypełnienie powierzono uczelniom, *ergo* ich organom stosującym prawo w toku sprawowania władztwa administracyjnego.

Sposób określenia terminu na złożenie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego, co zrozumiałe w obliczu swobody pozostawionej uczelniom przez ustawodawcę, przybiera różną formę w zależności od zamysłu legislacyjnego poszczególnych organów stanowiących uczelni. Wspólną cechą tych regulacji jest ich niewątpliwa elastyczność oraz uznaniowość dziekana lub promotora pracy dyplomowej w zakresie przedłużania rzeczonych

43 Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365).

44 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2014 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach (Dz. U. z 2014 r. poz. 1302).

terminów. Przede wszystkim terminy te częściej odnoszą się do zdarzeń związanych z ogólną organizacją roku akademickiego lub upływem określonego czasu, aniżeli ze wskazaniem w regulaminie studiów konkretnej daty. W praktyce oznacza to konstruowanie przepisów, w myśl których student zobowiązany jest do złożenia pracy dyplomowej „nie później niż do końca okresu zajęć dydaktycznych semestru dyplomowego”⁴⁵; „nie później niż w ostatnim dniu semestru kończącego studia”⁴⁶; „do końca sesji egzaminacyjnej kończącej studia”⁴⁷; lub „nie później niż 10 dni przed zakończeniem ostatniego semestru studiów”⁴⁸. Zdarza się także, oznaczenie terminu wraz z upływem konkretnego dnia lub z końcem miesiąca, np. „do 28 lutego – jeśli studia kończą się w semestrze zimowy oraz do 30 września – jeśli studia kończą się w semestrze letnim”⁴⁹ lub „najpóźniej do końca września w ostatnim roku akademickim w ramach toku studiów”⁵⁰. Należy więc zauważyć, że są to często terminy zależne od corocznej organizacji roku akademickiego, którą to określa, co do zasady, rektor danej uczelni⁵¹. Wyjątek stanowią terminy powiązane bezpośrednio z ustawowymi ramami trwania roku akademickiego, wówczas określenie terminu na koniec semestru kończącego studia jest równoznaczne z przyjęciem daty 30 września, chyba że mowa o studiach kończących się w semestrze zimowym, wówczas i ta kwestia pozostanie w gestii uczelni.

Termin na złożenie pracy dyplomowej może ulec przedłużeniu na skutek wystąpienia określonych okoliczności, o których student, chcący uzyskać prolongatę, winien zawiadomić uczelnię. Regulaminy studiów, wśród przesłanek warunkujących możliwość odroczenia terminu złożenia pracy dyplomowej wymieniają najczęściej długotrwałą chorobę studenta rzutującą

-
- 45 Uchwała nr 180/15 Senatu Politechniki Świętokrzyskiej z dnia 25 marca 2015 r. – Regulamin Studiów, §19.
- 46 Uchwała nr 18/2015 Senatu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z 26 lutego 2015 roku – Regulamin Studiów, §43 ust. 1; dalej: Reg.Stud.UJK.
- 47 Uchwała nr 20/15 Senatu Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 26 marca 2015 r. – Regulamin Studiów, §30 ust. 1; dalej: Reg.Stud.UG.
- 48 Uchwała nr 57 Senatu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 28 kwietnia 2015 r. – Regulamin Studiów, §58 ust. 1; dalej: Reg.Stud.UMK.
- 49 Uchwała nr 242/XIV/XV/2018 Senatu Politechniki Białostockiej z dnia 19 kwietnia 2018 r. – Regulamin Studiów, §28 ust. 2; dalej: Reg.Stud.PBocka.
- 50 Uchwała nr 45/IV/2015 Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 29 kwietnia 2015 r. – Regulaminu studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, §18 ust. 1.
- 51 Por.: Dańczak, *Decyzja administracyjna*, 264-265.

na jego zdolność do przygotowania pracy lub długotrwałą nieobecność promotora, wówczas przedłużenie terminu najczęściej powiązane jest ze zmianą opiekuna pracy dyplomowej. Stan zdrowia studenta lub absencja zawodowa promotora nie zawsze jednak stanowią obligatoryjną przesłankę do wyznaczenia nowego terminu złożenia pracy dyplomowej. W części regulaminów studiów kwestia ta pozostaje w gestii uznania organu podejmującego decyzję w tym zakresie – dziekana lub prodziekana ds. studenckich⁵². Świadczy o tym posłużenie się przez uczelnianych legislatorów określeniami nieostrymi oraz klauzulami generalnymi zwiększającymi granice swobody rozstrzygnięć organów wykonawczych danej uczelni⁵³. Skutkiem takiego uelastycznienia przepisów jest dopuszczenie wystąpienia przez studenta z wnioskiem o przedłużenie terminu złożenia pracy dyplomowej, także w sytuacji „niemożności wykonania pracy dyplomowej w obowiązującym terminie z uzasadnionych przyczyn”⁵⁴ – zawinionych bądź niezależnych od studenta⁵⁵, a także w sytuacjach losowych⁵⁶ czy zaistnieniu „innych szczególnie uzasadnionych okoliczności”⁵⁷.

W podobny sposób uczelnie uregulowały ustalanie przez ich właściwe organy terminu złożenia egzaminu dyplomowego, najczęściej uzależniając jego wyznaczenie od spełnienia przez studenta dodatkowych warunków. Tym samym przed dopuszczeniem studenta do egzaminu dyplomowego wymaga się od niego przede wszystkim złożenia pracy dyplomowej w terminie określonym w regulaminie studiów lub decyzji uprawnionego organu oraz uzyskania z niej oceny pozytywnej⁵⁸. Po zweryfikowaniu dopełnienia przez studenta pozostałych regulaminowych wymogów formalnych określanych przez uczelnie indywidualnie w poszczególnych regulaminach studiów, właściwy organ uczelniany wyznacza termin egzaminu dyplomowego, który

-
- 52 Istotne jest jakiemu podmiotowi powierzono na gruncie statutu uczelni możliwość podejmowania wobec studentów decyzji będących, w tym przypadku, aktami wewnątrzzakładowymi. Najczęściej będzie to dziekan, natomiast dopuszczalne jest upoważnienie przez rektora, także prodziekana ds. studenckich.
- 53 Por.: §155 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283).
- 54 Uchwała nr 351 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 22 kwietnia 2015 r. – Regulamin Studiów, § 40 ust. 2 pkt 2; dalej: Reg.Stud. UW.
- 55 § 43 ust. 2 pkt 2 Reg.Stud.UJK.
- 56 § 28 ust. 4 Reg.Stud.PBocka.
- 57 § 30 ust. 4 pkt 2 Reg.Stud.UG.
- 58 Np. § 42 ust. 1 pkt 2 Reg.Stud.UW.

„powinien odbyć się nie później niż przed upływem miesiąca od daty złożenia pracy dyplomowej”⁵⁹; odbywa się „w okresie do 30 dni od daty złożenia w dziekanacie”⁶⁰ pracy dyplomowej lub „nie później niż w ciągu trzech miesięcy” od jej złożenia⁶¹. Zdarza się, że regulamin nie określa zakresu uznania i w sposób lakoniczny stwierdza ogólną kompetencję organu poprzez formułę – „termin egzaminu dyplomowego wyznacza dziekan”⁶². Wówczas wydaje się dopuszczalne, w sytuacji milczenia organu, złożenie skargi, o której mowa w art. 227 K.p.a., na zasadach określonych w tym Kodeksie. Jednocześnie należy podkreślić, że z uwagi na charakter decyzji w przedmiocie wyznaczenia terminu egzaminu dyplomowego, która nie jest decyzją administracyjną, lecz aktem wewnątrzzakładowym, nie znajdują bezpośredniego zastosowania przepisy postępowania administracyjnego w zakresie ponaglenia, o którym mowa w art. 37 K.p.a. Także na płaszczyźnie terminologicznej wydaje się zasadne stosowanie pojęcia milczenia organu, aniżeli jego bezczynności, które to pojęcie jest zarezerwowane, po pierwsze, dla spraw rozstrzygających sprawy indywidualne, a po drugie, dla kontekstu temporalnego odnoszącego się do braku działania organu związanego terminami kodeksowymi lub określonymi w przepisach ogólnych rangi ustawowej. Tak więc nawet jeśli chcemy odpowiednio stosować przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego w zakresie terminologii, nie jest to możliwe, jeżeli w kontekście danego regulaminu studiów brak jest określonego terminu na wyznaczenie przez właściwy organ daty egzaminu dyplomowego.

Pozanormatywne uwarunkowania mogą sprawić, że student nie uzyska pozytywnej oceny z egzaminu dyplomowego lub w ogóle do niego nie przystąpi w terminie. W takim przypadku regulaminy studiów przewidują wyznaczenie z urzędu lub na wniosek studenta, kolejnego terminu egzaminu poprzez określenie górnej granicy swobody rozstrzygnięcia organu, wskazując, że egzamin dyplomowy „powinien się odbyć w ciągu 30 dni od daty pierwszego egzaminu, przy uwzględnieniu harmonogramu roku akademickiego”⁶³ lub wprowadzenie dolnej granicy swobody uznania, poprzez sformułowanie: „nie może odbyć się wcześniej niż przed upływem jednego miesiąca i nie później niż po upływie trzech miesięcy od daty pierwszego egzaminu dyplomowego”⁶⁴.

Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie sądów administracyjnych, decyzja o skreśleniu z listy studentów podjęta w oparciu o sytuację

59 § 63 ust. 1 Reg.Stud.UMK.

60 § 29 ust. 6 Reg.Stud.PBocka.

61 § 42 ust. 2 Reg.Stud.UW.

62 § 32 ust. 1 Reg.Stud.UG.

63 § 30 ust. 4 Reg.Stud.PBocka.

64 § 49 ust. 4 Reg.Stud.UJK.

faktyczną stypizowaną w art. 108 ust. 1 pkt 3 P.s.w.n., z uwagi na charakter jego dyspozycji skonstruowanej przez prawodawcę w oparciu o zwrot „skreśla się”, a więc występujący w formie czasownikowej oraz trybie oznajmującym, nie ma charakteru uznaniowego⁶⁵. Zatem organy uczelni w sytuacji niezłożenia w regulaminowym terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego przez studenta zmierzającego do finalizacji studiów, zmuszone są do bezwzględnego wydania decyzji o skreśleniu go z listy studentów⁶⁶. Nie są istotne żadne poboczne okoliczności zachodzące wespół lub stanowiące przyczynek do zaistnienia zdarzenia będącego podstawą faktyczną rozstrzygnięcia, *ergo* nawet niezawinione zachowanie studenta lub *vis maior* są irrelevantne dla organu uczelni⁶⁷.

Wobec powyższego rozbudowanie przez uczelnie zasad postępowania wobec studenta na wypadek niezłożenia przez niego w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego ma na celu zabezpieczenie *pro futuro* słusznego interesu studenta wywodzonego z art. 7 K.p.a. w związku z art. 70 ust. 1 Konstytucji RP. Skoro bowiem na etapie postępowania administracyjnego, wszczętego z urzędu wskutek niezłożenia w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego przez studenta, organ nie jest władny wziąć pod uwagę, np. zdarzeń losowych mających wpływ na uchybienie tym terminom, to podejmuje się działania o charakterze niejako prewencyjnym. Tym samym na płaszczyźnie wewnętrznych aktów zakładowych uczelnia stwarza studentom możliwość względnie elastycznego kształtowania ich sytuacji poprzez uwzględnianie okoliczności zaistniałych niespodziewanie, losowo bądź w obliczu rodzinnych czy osobistych tragedii lub innych przypadków o różnym ładunku emocjonalnym wywierającym wpływ na niedyspozycyjność studenta zarówno na etapie przygotowywania pracy, jak i składania egzaminu dyplomowego. Innymi słowy, student ma prawo wnioskować o wydłużenie terminu na złożenie pracy dyplomowej, wyznaczenie drugiego terminu na złożenie egzaminu dyplomowego lub przywrócenie obu w zależności od szczegółowych przepisów zawartych w regulaminach studiów. Dopiero niedochowanie wyżej omawianych terminów oraz wyczerpanie przez studenta regulaminowej procedury ich odraczania lub dodatkowego wyznaczenia bądź restytuowania będzie skutkować wszczęciem postępowania administracyjnego w przedmiocie skreślenia z listy studentów.

65 Por.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 9 marca 2017 r. sygn. akt IV SA/Wr 407/16.

66 Por.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 22 listopada 2011 r. sygn. akt II SA/Bk 548/11.

67 Por.: IV SA/Wr 407/16.

2.4. Ukaranie karą dyscyplinarną wydalenia z uczelni

Zgodnie z art. 310 ust. 1 P.s.w.n. w zw. z art. 308 ust. 1 P.s.w.n. student ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz za czyny uchybiające godności studenta przed komisją dyscyplinarną powołaną spośród nauczycieli akademickich i studentów uczelni. Z kolei jedną z kar dyscyplinarnych, jaką może wymierzyć komisja dyscyplinarna, jest, w myśl art. 308 pkt 5 P.s.w.n., wydalenie z uczelni, będące zarazem przesłanką skreślenia z listy studentów, określoną w art. 108 ust. 1 pkt 4 P.s.w.n. W doktrynie obecny jest pogląd, wedle którego zastosowanie przez prawodawcę powyższej konstrukcji stanowi ustawowe *superfluum*, polegające na użyciu zbędnego powtórzenia przepisu, bowiem regulującego oczywistą konsekwencję samoistnego orzeczenia komisji dyscyplinarnej⁶⁸. Jednakże całokształt ustawowych regulacji wskazuje na intencjonalne zachowanie prawodawcy, który świadomie umieścił wśród przesłanek skreślenia z listy studentów także karę wydalenia z uczelni. Wynika to, jak się wydaje, z woli ustawodawcy do ograniczenia zakresu swobody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w przedmiocie określenia sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych oraz podkreślenia charakteru orzeczeń komisji dyscyplinarnych, których to celem jest rozstrzygnięcie o winie i karze, nie zaś kształtowanie stosunku materialnoprawnego studenta⁶⁹. Choć kary dyscyplinarne orzekane przez komisje dyscyplinarne stanowią akty władztwa państwowego o charakterze represyjnym, których źródłem jest ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce określająca ich zamknięty katalog, to jednak zapadają one w ściśle określonych ramach stosunku administracyjnoprawnego łączącego studenta z uczelnią⁷⁰. Zatem ich wykonanie winno odbywać się w oparciu o przepisy prawa administracyjnego, właściwe dla stosunków prawnych występujących w obrębie zakładu administracyjnego czy

68 Zob.: Dorota Orłowska, Marta Tomkiewicz, „Materialnoprawne podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów”, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000-2005*, red. Paweł Skuczyński, Piotr Zawadzki (Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2008), 57; Por.: Dańczak, *Decyzja administracyjna*, 259, 390.

69 Por.: Zbigniew Kmieciak, „Decyzje administracyjne organów szkół wyższych wydawane w sprawach studenckich”, [w:] *Studia Iuridica Lublinsensia*, t. XIV, red. Marek Kuryłowicz (Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2010), 18-19.

70 Por.: Radosław Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim* (Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013), 43, 67.

też korporacji prawa publicznego⁷¹. Stanowisko to znajduje odzwierciedlenie w art. 321 P.s.w.n. odsyłającym w zakresie sposobów wykonania kar dyscyplinarnych do rozporządzenia wykonawczego, w którego § 32 ust. 2 *explicite* wskazano na obowiązek rektora uczelni w przedmiocie wykonywania przez niego prawomocnych kar dyscyplinarnych, niezwłocznie po otrzymaniu orzeczeń wydanych przez właściwe komisje dyscyplinarne⁷². Wykonanie kary dyscyplinarnej, jeśli literalnie traktować brzmienie § 32 ust. 2 *in fine*, odbywa się w formie zarządzenia rektora i o ile w odniesieniu do takich kar dyscyplinarnych jak upomnienie, nagana oraz nagana z ostrzeżeniem można uznać za zasadne uregulowanie zakończenia procedury wykonawczej w oparciu o akt wewnętrzny, o tyle wykonanie kary dyscyplinarnej zawieszenia w prawach studenta oraz wydalenia z uczelni już nie. Wynika to ze skutków obu rozstrzygnięć. Otóż w każdym przypadku wykonanie kary będzie bezpośrednio ingerowało w sferę praw i obowiązków studenta, powodując czasowe zawieszenie lub rozwiązanie stosunku zakładowego z uczelnią. Zatem zgodnie z poglądem orzecznictwa akt prawny wydany przez organ uczelni w indywidualnej sprawie studenta, będący źródłem ingerencji w stosunek administracyjnoprawny i wywierający skutki na zewnątrz poprzez zmianę zastanego statusu prawnego studenta, jest decyzją administracyjną w rozumieniu K.p.a.⁷³. Nie dziwi zatem działanie prawodawcy zmierzające do związania rektora uczelni formą rozstrzygnięcia w przypadku konieczności wykonania przez niego prawomocnie orzeczonej wobec studenta kary wydalenia z uczelni.

Nadmienić należy, że rektor, dążąc do realizacji dyspozycji normy zobowiązującej, rekonstruowanej w oparciu o przepisy ustawowe i sytuację prawną ukształtowaną przez orzeczenie komisji dyscyplinarnej, musi wydać decyzję o skreśleniu z listy studentów, której skutkiem będzie faktyczne relegowanie z uczelni. Zatem w przypadku studenta odbywającego studia na kilku kierunkach, rektor powinien wydać odrębne decyzje o skreśleniu z listy studentów w odniesieniu do osobno każdego kierunku studiów.

Skoro wydalenie z uczelni równoznaczne jest z utratą statusu studenta, to powiązanie wykonania kary dyscyplinarnej w tym przedmiocie z decyzją administracyjną stanowi naturalną konsekwencję wyboru dokonanego

71 Zob.: Tomasz Tadla, Jolanta Zaskórska, „Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów”, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna*, 111.

72 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego w sprawach studentów, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia z dnia 28 września 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1882; dalej: r.p.w.d.).

73 Por.: Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 września 2012 r., sygn. akt I OSK 1583/12.

przez prawodawcę. Mowa o zastosowaniu przez ustawodawcę w systemie szkolnictwa wyższego modelu mieszanej procedury dyscyplinarnej, w którym wykonanie orzeczonych kar powierza się organowi pozajudycyjnemu – rektorowi uczelni, a więc z punktu widzenia systematyki zakładowej organowi egzekutywy. Dla kontrastu warto wskazać na rozwiązania z zakresu problematyki wykonawczej orzeczonych kar dyscyplinarnych na gruncie pragmatyki funkcjonariuszy służb mundurowych oraz kar orzekanych w postępowaniu karnym a wykonywanych w reżimie Kodeksu karnego wykonawczego⁷⁴. W pierwszym przypadku organami rozpoznającymi w sprawach dyscyplinarnych funkcjonariuszy są przełożeni służbowi właściwi dla mianowania lub powołania funkcjonariusza, których orzeczenia dyscyplinarne po uprawomocnieniu podlegają bezzwłocznemu wykonaniu przez przełożonych właściwych dla spraw osobowych funkcjonariusza⁷⁵. Innymi słowy, w przytoczonym postępowaniu nie występuje organ o charakterze sądowym lub *quasi*-sądowym. Natomiast w drugim przykładzie orzekają sądy powszechne, które korzystają z konstytucyjnych gwarancji niezawisłości sędziów i niezależności sądów oraz w oparciu o przepisy procedury karnej. To właśnie one są podmiotami właściwymi, także do prowadzenia postępowań wykonawczych i wydawania w ich obrębie postanowień na podstawie art. 18 K.k.w. Co do zasady są to sądy orzekające w I instancji w danej sprawie, sądy równorzędne właściwe ze względu na okręg, w którym skazany ma miejsce stałego pobytu lub sądy penitencjarne⁷⁶. Wobec czego orzekanie o winie i karze, a następnie jej wykonanie, odbywa się w ramach jurysdykcji organów *stricte* sędziowskich. Zatem powyższa konstatacja sprowadza się do uwypuklenia dualizmu postępowania dyscyplinarnego prowadzonego w sprawach studentów. Jego konsekwencją, jak już wspomniano, jest oparcie etapu wykonawczego o procedurę administracyjną, ale również odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego⁷⁷ w ramach postępowania dyscyplinarnego i poprzedzającego go postępowania wyjaśniającego.

Odpowiednie stosowanie przepisów K.p.k. przewiduje art. 320 P.s.w.n., w którym ustawodawca w sprawach nieuregulowanych w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym odsyła do przepisów procedury karnej,

74 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2021 r. poz. 53).

75 Przemysław Szustakiewicz, „Komentarz do art. 135o u.o.p.”, [w:] *Ustawa o Policji. Komentarz*, red. Maciej Rogalski (Warszawa: C. H. Beck, 2015), Legalis.

76 Igor Zgoliński, „Komentarz do art. 18 k.k.w.”, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. Jerzy Lachowski (Warszawa: C. H. Beck, 2018), Legalis.

77 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534).

traktując o ich odpowiednim stosowaniu z wyłączeniem art. 82 k.p.k. stanowiącym o podmiotach uprawnionych do świadczenia obrony. Konsekwencją takiego ukształtowania pola normatywnego dla zakresu czynności wyjaśniających oraz dyscyplinarnych jest w pierwszej kolejności umożliwienie obrania przez obwinionego dowolnej osoby w charakterze obrońcy. Wynika to z wyłączenia stosowania wspomnianego art. 82 K.p.k. który ogranicza katalog obrońców występujących w postępowaniu karnym jedynie do podmiotów określonych w przepisach o ustroju adwokatury oraz ustawy o radcach prawnych, czyli w uproszczeniu do adwokatów, radców prawnych oraz – na podstawie upoważnienia od odpowiednio adwokata i radcy prawnego – aplikantów adwokackich i radcowskich. Tym samym student w toczącym się przeciw niemu postępowaniu dyscyplinarnym może powołać na swojego obrońcę zarówno nauczyciela akademickiego, jak i innego studenta, a także osobę spoza społeczności akademickiej⁷⁸.

Ponadto konsekwencją odpowiedniego stosowania przepisów procedury karnej jest obowiązywanie w toku postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego zasady domniemania niewinności, ujętej *explicite* w art. 5 K.p.k. Pogląd ten znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, w którym wskazuje się na istotę domniemania niewinności w demokratycznym państwie prawa, podkreślając, iż nie doznaje ona ograniczeń na gruncie postępowania dyscyplinarnego *sensu largo*⁷⁹. Zasada domniemania niewinności, pełniąc funkcję gwarancyjną (bowiem co do zasady zapewnia obwinionemu odpowiednie traktowanie), stanowi „nie tylko regułę dowodową, ale i kwintesencję jednej z kluczowych zasad ładu prawnego w Rzeczypospolitej. I z tych przede wszystkim powodów prawodawca uznał za zasadne przejście jej także na gruncie postępowania dyscyplinarnego”⁸⁰. Zatem celem odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego jest „zapewnienie osobie obwinionej praw i gwarancji służących zabezpieczeniu jej interesów w postępowaniu dyscyplinarnym”⁸¹.

78 Małgorzata Gałązka, „Komentarz do art. 218 p.s.w.”, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. Magdalena Pyter (Warszawa: C. H. Beck, 2012), Legalis; Obecnie problematykę wyboru obrońcy reguluje art. 315 P.s.w.n. w zw. z art. 286 ust. 2 pkt 4 P.s.w.n., przy czym treść normy pozostała niezmieniona. Powołane wspólnie przepisy nie przewidują żadnych ograniczeń podmiotowych w wyborze przez studenta swojego obrońcy.

79 Por.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 1993 r., sygn. akt K 11/93.

80 Zob.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 lutego 2001 r., sygn. akt K 22/00.

81 Ibidem.

Kara wydalenia z uczelni stanowi najsurowszą konsekwencję naruszenia przez studenta przepisów obowiązujących w uczelni lub dopuszczenia się czynu uchybiającego jego godności. Wobec czego nie każdy delikt dyscyplinarny i nie każda okoliczność jemu towarzysząca będzie skutkować orzeczeniem kary wydalenia z uczelni. Pomocne w tym zakresie może okazać się odpowiednie zastosowanie zasad i dyrektyw wymiaru kary określonych w art. 53 Kodeksu karnego⁸². W tym miejscu należy, zaznaczyć, że owe „odpowiednie stosowanie przepisów k.p.k. pociąga (...) za sobą też odpowiednie stosowanie przepisów k.k., przynajmniej w zakresie podstawowych zasad prawa karnego (oczywiście takich, które nie są sprzeczne z zasadami prawa dyscyplinarnego)”⁸³. Tak więc komisja dyscyplinarna, oceniając czyn studenta, powinna uwzględniać stopień społecznej szkodliwości czynu, motywację i sposób zachowania obwinionego w momencie popełnienia deliktu dyscyplinarnego, właściwości i warunki osobiste studenta, jego dotychczasowe zachowanie i postawę w życiu codziennym.

2.5. Stwierdzenie braku udziału w obowiązkowych zajęciach oraz postępów w nauce

Uczestniczenie w zajęciach na zasadach określonych w regulaminie studiów jest zgodnie z art. 107 ust. 2 pkt 1 P.s.w.n. jednym z obowiązków studenta, którego nieprzestrzeganie skutkować może relegowaniem z uczelni. Pod rządami poprzednio obowiązujących przepisów P.s.w. obowiązek ten nie był bezpośrednio obwarowany żadną sankcją, zaś jego naruszenie przez studenta stanowiło jedynie okoliczność podlegającą ocenie przy rozpatrywaniu przesłanki stwierdzenia braku postępów w nauce jako podstawy do wydania decyzji o skreśleniu z listy studentów. Niektóre regulaminy studiów uchwalone na podstawie przepisów P.s.w. wprost wskazywały, że przez brak postępów w nauce należy rozumieć w szczególności „nieusprawiedliwioną nieobecność studenta na co najmniej 20% zajęć z danego przedmiotu lub w danej pracowni, na których obecność jest obowiązkowa”⁸⁴ lub „brak udziału w obowiązkowych zajęciach dydaktycznych, praktykach i stażach”⁸⁵.

82 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444).

83 Zob.: Giętkowski, *Odpowiedzialność*, 113.

84 Uchwała Senatu Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu nr 64/2018/2019 z dnia 25 kwietnia 2019 roku – Regulamin Studiów Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu dla studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich oraz studiów podyplomowych, §22 pkt 2.

85 Uchwała Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 12/2018 z dnia 23 kwietnia 2018 roku – Regulamin Studiów Wyższych

W obowiązującej ustawie okoliczność stwierdzenia przez organy uczelni braku udziału studenta w obowiązkowych zajęciach została przez prawodawcę zakwalifikowana jako samoistna przesłanka, która umożliwiła wydanie decyzji o skreśleniu z listy studentów. W uzasadnieniu projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce nie sposób odnaleźć motywów działania ustawodawcy, które przemawiałyby za powielaniem *de facto* zbliżonych treściowo przesłanek⁸⁶. Niemniej w obliczu obecnych regulacji konieczne jest dopasowanie treści regulaminów studiów w ten sposób, aby uwzględniały zaistniałe odrębności. Jednym z pojawiających się rozwiązań jest definiowanie nowej przesłanki w oparciu o zobiektywizowane kryteria temporalne, liczbowe i jakościowe, np. stanowiąc, iż brak udziału w obowiązkowych zajęciach stwierdza się na podstawie „ponad 3-tygodniowej nieusprawiedliwionej nieobecności na co najmniej 50% zajęć dydaktycznych określonych w harmonogramie dla tego okresu, uniemożliwiającej realizację zaplanowanej w tym okresie tematyki zajęć i związane z tym osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się, w tym zajęć z wychowania fizycznego”⁸⁷. Innym zabiegiem legislacyjnym stosowanym przez uczelnie jest użycie w regulaminach studiów klauzuli generalnej odsyłającej do indywidualnych osiągnięć studenta przy ocenie czy doszło do spełnienia jednej z wyżej wymienionych przesłanek⁸⁸.

Konsekwencją niedookreślenia przez ustawodawcę okoliczności przemawiających za stwierdzeniem rzeczywistego braku postępów w nauce jest występowanie na gruncie regulaminów studiów różnych sytuacji warunkujących możliwość wszczęcia postępowania w przedmiocie skreślenia z listy studentów. Ziszczenie powyższej przesłanki wiąże się np. z niezaliczeniem przez studenta egzaminu komisyjnego⁸⁹, powtórny niezaliczeniem semestru lub tego samego przedmiotu, w przypadku ich powtarzania⁹⁰ albo powtarzaniem

w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, §24 ust. 6 pkt 4; dalej: Reg. Stud.UEK.

86 Druk sejmowy nr 2446 z dnia 5 kwietnia 2018 r. – Rządowy projekt ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – Uzasadnienie projektu.

87 Zarządzenie nr 20/2019 Rektora Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie z dnia 29 kwietnia 2019 r. – Regulamin Studiów, §20 ust. 6; dalej: Reg.Stud.UR.

88 Uchwała Nr 39 Senatu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 30 kwietnia 2019 r. – Regulamin studiów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, § 60 ust. 2.

89 § 20 ust. 7 pkt 2 Reg.Stud.UR.

90 § 24 ust. 6 Reg. Stud.UEK.

więcej niż jednego przedmiotu w ramach realizowanego programu studiów⁹¹. Rozsądnym rozwiązaniem jest również ocena stopnia realizacji programu studiów. Wówczas jeżeli jest on niezadowolający, tj. wyklucza możliwość zaliczenia przez studenta roku studiów, organy uczelni mogą podjąć kroki zmierzające do zastosowania procedury usunięcia studenta z uczelni⁹².

Decyzja administracyjna o skreśleniu z listy studentów, podjęta na podstawie przesłanek stypizowanych w art. 108 ust. 2 P.s.w.n., a więc prócz wyżej wymienionych, także dotyczących nieuzyskania zaliczenia semestru lub roku w określonym terminie oraz niewniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów, wydawana jest w ramach uznania administracyjnego⁹³. Przemawia za tym konstrukcja omawianego przepisu, w którym prawodawca wskazał na fakultatywny charakter decyzji organu poprzez umieszczenie w jego treści partykuły „może” jako środka redakcyjnego osłabiającego kategorię dyspozycji, a nawet upoważniającego do odstąpienia od jej zastosowania⁹⁴.

W doktrynie podkreśla się, że istotą uznania administracyjnego jest posiadanie przez organ administracji publicznej „więcej niż jednej możliwości załatwienia sprawy, przy czym każda z nich jest zgodna z prawem”⁹⁵. Zatem w przypadku art. 108 ust. 2 P.s.w.n. materializacja jednej czy nawet wielu przesłanek skreślenia z listy studentów nie wiąże organu uczelni i nie determinuje w zaistniałej sytuacji jednoznacznego skutku prawnego, przeciwnie, umożliwia wybór rodzaju rozstrzygnięcia, w konsekwencji „treść decyzji zależy od swobodnego uznania organów administracyjnych, nie zaś od postanowień prawa”⁹⁶. Przy czym decyzja uznaniowa nie może nosić cech dowolności, innymi słowy organ uczelni rozpatrując indywidualną sprawę studenta powinien kierować się aktualnym stanem faktycznym, który uwzględnić będzie

91 Uchwała nr 8 Senatu Uczelni Łazarskiego z dnia 18 kwietnia 2019 r. – Regulamin Studiów, § 30 ust. 3 pkt 2.

92 § 35 ust. 9 pkt 1 Reg.Stud.UW.

93 Zob.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 25 kwietnia 2019, sygn. akt III SA/Gd 130/19.

94 Por.: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 13 września 2017 r., sygn. akt II SA/Bd 141/17.

95 Zob.: Marcin Dyl, „Komentarz do art. 107 k.p.a”, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Roman Hauser (Warszawa: C. H. Beck, 2018), Legalis.

96 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 7 września 2017 r., sygn. akt IV SA/Wr 237/17; Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 stycznia 2013 roku, sygn. akt II OSK 1703/11.

słuszny interes studenta zrównoważony w świetle interesu społecznego⁹⁷. Stąd wydanie decyzji organ musi poprzedzić wyjaśnieniem wszystkich okoliczności sprawy, opierając się przy tym na całokształcie zgromadzonego materiału dowodowego i jego skrupulatnej analizie⁹⁸. Co więcej, granice uznania administracyjnego zakreślają ogólne zasady K.p.a., które stanowią integralną część „przepisów regulujących procedurę administracyjną i są dla organów administracji wiążące na równi z innymi przepisami tej procedury”⁹⁹. Zatem skoro działanie organu nie może nosić znamion dowolności, lecz być rozstrzygnięciem legalnym *ergo* zgodnym z K.p.a i prawem materialnym regulującym pole normatywne danej sprawy, to winien on dokonać obiektywnej oceny materiału dowodowego, w sposób bezstronny i wszechstronny, mając na względzie zasadę proporcjonalności oraz adekwatność przedsięwziętych środków. Tym samym samo stwierdzenie przez organ uczelni uchybienia postanowieniom regulaminu studiów warunkującego możliwością skreślenia z listy studentów nie może prowadzić z założenia do wydania decyzji o relegowaniu studenta z uczelni. Wpierw organ zobowiązany jest do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego, w którym sprawdzi, czy np. absencja studenta na zajęciach lub brak jego postępów w nauce nie są w istocie konsekwencją choroby lub innego uzasadnionego zdarzenia wpływającego na zdolność do realizacji przez niego programu studiów. Ponadto należy pamiętać o poszanowaniu słusznego interesu studenta jako strony postępowania administracyjnego i *nolens volens* równoprawnego członka wspólnoty akademickiej¹⁰⁰, co w konsekwencji powinno motywować organ do działania w „dobrej wierze”, ukierunkowanego ku pozytywnemu, z punktu widzenia studenta, rozstrzygnięciu sprawy¹⁰¹.

2.6. Nieuzyskanie zaliczenia semestru lub roku w określonym terminie

Kolejną przesłanką fakultatywnego skreślenia z listy studentów jest w myśl art. 108 ust. 2 pkt 3 P.s.w.n. nieuzyskanie przez studenta zaliczenia semestru lub roku w określonym terminie. Wydaje się, że wobec występowania innych ustawowych podstaw do rozwiązania stosunku korporacyjnego ze

97 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 lipca 2011 roku, sygn. akt I OSK 2006/10.

98 IV SA/Wr 237/17.

99 Zob.: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 czerwca 1982 r. sygn. akt I SA 258/82.

100 Art. 10 ust. 1 P.s.w.n.

101 Pojęcia dobrej wiary użyto w kontekście art. 8 k.p.a i ze świadomością występowania w doktrynie afirmatywnego postulatu humanizacji relacji władza-obywatel, zob.: Janusz Malanowski, „Komentarz do art. 8 K.p.a.”, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Roman Hauser (Warszawa: C. H. Beck, 2011), Legalis.

studentem, m.in. na podstawie stwierdzenia braku postępów w nauce, powyższą przesłankę należy interpretować literalnie. Innymi słowy, nieuzyskanie zaliczenia semestru lub roku w określonym terminie winno oznaczać faktyczne nieuzyskanie przez studenta zaliczenia danego etapu kształcenia i w konsekwencji ryzyko nieotrzymania wpisu na kolejny semestr lub rok studiów. Zatem regres bądź stagnacja rozwoju dydaktycznego studenta stanowi okoliczność wtórną względem niezaliczenia semestru lub roku. Bowiern w pierwszej kolejności organy uczelni posiadają możliwość skreślenia z listy studentów, studenta, który nie uzyskał zaliczenia z przedmiotu lub wymaganej liczby punktów ECTS i nie złożył wniosku np. o przeprowadzenie egzaminu komisyjnego, powtarzanie roku lub warunkowy wpis na kolejny semestr lub rok studiów. Pogląd ten koresponduje ze stanowiskiem prezentowanym w orzecznictwie sądów administracyjnych, które podkreślają, iż w sytuacji, gdy regulamin studiów umożliwia studentowi wystąpienie do organów uczelni z wnioskiem o przyznanie alternatywnej ścieżki kontynuacji studiów (*vide* powtarzanie roku czy warunkowy wpis), wówczas rozpatrzenie wniosku w tym przedmiocie ma pierwszeństwo przed postępowaniem o skreślenie z listy studentów, *ergo* „rozstrzygnięcie o powtarzanie roku ma charakter prejudycjalny” i od jego treści zależy decyzja w sprawie skreślenia z listy studentów¹⁰².

2.7. Niewniesienie opłat związanych z odbywaniem studiów

Problematyka pobierania opłat przez uczelnie w kontekście konstytucyjnej zasady nieodpłatności nauki od dawna stanowi element szerszej dyskusji w debacie publicznej. Jednym z przełomowych momentów w tym dyskursie stanowił wyrok Trybunału Konstytucyjnego, w którym poddano szczegółowej analizie treść normy wyrażonej w art. 70 Konstytucji RP w zakresie, po pierwsze, ogólnej zasady bezpłatności studiów, a po drugie, dopuszczalności opłat pobieranych przez publiczne uczelnie za świadczenie niektórych usług edukacyjnych¹⁰³. W orzeczeniu stwierdzono, że bezpłatne nauczanie w publicznych uczelniach musi pozostawać podstawową i dominującą formą kształcenia studentów, zaś odpłatność za niektóre świadczenia edukacyjne powinna odbywać się wyjątkowo i w odniesieniu tylko do selektywnie wybranych rodzajów zajęć i typów studiów – na podstawie ustawowego upoważnienia¹⁰⁴. Jako wolne od wszelkich opłat TK uznał kształcenie w ramach

102 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 6 grudnia 2010 r., sygn. akt IV SA/Gl 192/10; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 8 grudnia 2009 r., sygn. akt IV SA/Gl 137/09.

103 Zob.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 czerwca 2014 roku, sygn. akt K 35/11.

104 Ibidem.

studiów stacjonarnych prowadzonych w zakresie podstawowej działalności publicznych uczelni z zastrzeżeniem usług o charakterze ponadstandardowym czy nadzwyczajnym; usług uzupełniających w stosunku do danego kierunku studiów, z których skorzystanie nie ma wpływu na spełnienie warunków ukończenia studiów lub uzyskane przez studenta wyniki oraz sytuacji zawinionych przez studenta¹⁰⁵. Tym samym Trybunał dopuścił pobieranie opłat od studentów związanych ze studiami prowadzonymi w języku obcym, zajęciami nieobjętymi planem studiów oraz powtarzaniem zajęć z powodu ich niezaliczenia lub braku postępów w nauce¹⁰⁶. W wyroku podkreślono także, że w przypadku innych usług edukacyjnych niż studia prowadzone w trybie stacjonarnym, „ustawodawca zachowuje znacznie większe uprawnienia w zakresie wprowadzania opłat”¹⁰⁷.

W obowiązującej ustawie prawodawca określił w art. 79 P.s.w.n. zamknięty katalog warunków pobierania opłat przez publiczne uczelnie za usługi edukacyjne oraz inne czynności nieoddziałujące na przebieg kształcenia, np. związane z wydaniem legitymacji studenckiej czy duplikatu dokumentów. Jednocześnie nie wskazano organu uczelni uprawnionego do ustalania konkretnych opłat oraz ich formy i wysokości. Niemniej można domniemywać, iż wyboru należy dokonywać między rektorem a senatem uczelni, przy pierwszeństwie organu monokratycznego¹⁰⁸.

Zatem niewniesienie opłat związanych z odbywaniem studiów jako przesłanka skreślenia z listy studentów, o której mowa w art. 108 ust. 2 pkt 4 P.s.w.n., znajduje się w bezpośredniej relacji z katalogiem szczegółowych opłat wprowadzonym w danej uczelni. Dokument (zarządzenie rektora albo uchwała senatu) określający rodzaj, wysokość opłat, termin ich wnoszenia i zakres zwolnień stanowi podstawę do wyznaczenia treści obowiązku ciążącego na studencie, bowiem w ustawie prawodawca nie wyznaczył terminu wnoszenia opłat, którego uchybienie stanowiłoby asumpt do wszczęcia postępowania o skreślenie z listy studentów. W tym kontekście wypada zauważyć, że brak powiązania przesłanki z jakkolwiek wprost wyrażoną granicą temporalną, skłania do stanowiska, iż sankcja skreślenia z listy studentów materializuje się tylko w obliczu niewniesionej opłaty, nie zaś jej nieterminowej wpłaty. Dlatego uregulowanie przez studenta zaległych opłat czyni postępowanie w przedmiocie jego usunięcia z uczelni – bezprzedmiotowym, na każdym jego etapie¹⁰⁹.

105 Ibidem.

106 Ibidem.

107 Ibidem.

108 Przepisy P.s.w.n. *expressis verbis* powierzają zarządzanie uczelnią i prowadzenie jej gospodarki finansowej wyłącznej kompetencji rektora.

109 Zob.: Dańczak, *Decyzja administracyjna*, 272.

Ponadto w orzecznictwie wskazuje się na obowiązek organu prowadzącego postępowanie wyjaśniające ustalenia, czy student wystąpił z wnioskiem o zastosowanie wobec niego ulgi w zakresie opłat. W sytuacji powzięcia informacji o takim fakcie, żądanie studenta powinno zostać rozpatrzone w pierwszej kolejności i dopiero wskutek ewentualnego negatywnego rozstrzygnięcia stanowić o dalszym biegu postępowania w sprawie skreślenia z listy studentów¹¹⁰.

3. Podsumowanie

Wśród przesłanek skreślenia z listy studentów dwie z nich nie znajdują racji bytu i stanowią pewną nieporadność legislacyjną prawodawcy. Mowa o skreśleniu na skutek rezygnacji ze studiów oraz stwierdzeniu braku udziału w obowiązkowych zajęciach. W pierwszym przypadku nie sposób wskazać logicznych powodów, dla których organ uczelni musi być zobowiązany do „potwierdzania” woli studenta o zakończeniu dalszego kształcenia, w formie decyzji administracyjnej. Skoro student jednoznacznie objawia chęć rezygnacji ze studiów, które są dobrowolne i stanowią emanację jego prawa do nauki, to rola organu powinna sprowadzać się do przyjęcia oświadczenia woli ze skutkiem w dacie jego skutecznego złożenia. Z kolei w kontekście braku udziału w obowiązkowych zajęciach zachodzi pytanie o celowość takiego rozwiązania z uwagi na występowanie zbliżonych treściowo podstaw skreślenia, przede wszystkim braku postępów w nauce i w pewnym stopniu także nieuzyskania zaliczenia semestru lub roku w określonym terminie. Dotychczasowa praktyka funkcjonowania organów uczelni oraz postanowienia zawarte w regulaminach studiów z powodzeniem odnosiły do wspomnianych dwóch pozostałych przesłanek – notoryczną i nieusprawiedliwioną absencją studenta.

Jako postulat *de lege ferenda* należy potraktować potrzebę doprecyzowania przez prawodawcę części przesłanek skreślenia z listy studentów oraz usunięcia z ich katalogu tych, które w znacznym stopniu realizują treść normatywną pozostałych. Innymi słowy, w wyniku nowelizacji z treści art. 108 p.s.w.n. powinny zostać usunięte przesłanki rezygnacji ze studiów, stwierdzenia braku udziału w obowiązkowych zajęciach oraz ukarania karą dyscyplinarną wydalenia z uczelni. W przypadku tej ostatniej – pomimo dostrzegalnych pozytywnych walorów obecnej konstrukcji¹¹¹ – względy pragmatyczne i proceduralne przemawiają również za jej usunięciem z katalogu. Przede wszystkim mowa o potencjalnej kolizji rozstrzygnąć, mogącej wystąpić w sytuacji, gdy student zaskarży do WSA prawomocne orzeczenie komisji

110 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 24 stycznia 2012 r., sygn. akt III SA/Lu 350/11.

111 Zob.: podrozdział 2.4 niniejszego opracowania.

dyscyplinarnej, zaś rektor równolegle wykona orzeczoną karę dyscyplinarną, tj. wyda decyzję administracyjną o skreśleniu studenta z listy studentów¹¹².

Z kolei potrzebę doprecyzowania przejawiają przesłanki niepodjęcia studiów oraz stwierdzenia braku postępów w nauce. Analiza regulaminów studiów ujawniła bowiem znaczną rozbieżność w określaniu przez uczelnie sytuacji, których wystąpienie materializuje hipotezy dwóch powyższych przesłanek ustawowych. Wydaje się, że niektóre z regulaminowych rozwiązań wykraczają poza ramy legislacyjnej swobody zakreślonej przez autonomię uczelni, naruszając zarazem zasadę hierarchii aktów prawnych poprzez *de facto* rozszerzanie zakresu ustawowych przesłanek¹¹³.

Bibliografia

- Adamiak Barbara, *Zdanie odrębne do Wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 grudnia 2011 roku*, sygn. akt OPS 4/11.
- Banaszak Bogusław, „Komentarz do art. 70 Konstytucji RP”, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Warszawa: C. H. Beck, 2012, Legalis.
- Cherka Maksymilian, „Komentarz do art. 14 K.p.a.”, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Roman Hauser. Warszawa: C. H. Beck, 2011, Legalis.
- Dańczak Paweł, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2015.
- Dyl Marcin, „Komentarz do art. 107 K.p.a.”, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Roman Hauser. Warszawa: C. H. Beck, 2018, Legalis.
- Gałązka Małgorzata, „Komentarz do art. 218 P.s.w.”, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. Magdalena Pyter. Warszawa: C. H. Beck, 2012, Legalis.
- Giętkowski Radosław, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013.
- Kmieciak Zbigniew, „Decyzje administracyjne organów szkół wyższych wydawane w sprawach studenckich” [w:] *Studia Iuridica Lublinensia*, t. XIV, red. Marek Kuryłowicz. 9-22. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2010.
- Mazurczak-Jasińska Eliza, „Stosunek służbowy” [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. XI, red. Roman Hauser. Warszawa: C.H. Beck, 2011, Legalis.

112 Z treści art. 318 P.s.w.n. wynika, iż od prawomocnego orzeczenia odwoławczej komisji dyscyplinarnej służy skarga do sądu administracyjnego, zaś treść § 32 ust. 2 r.p.w.d. wskazuje na obowiązek rektora niezwłocznego wykonania prawomocnego orzeczenia komisji dyscyplinarnej.

113 Por.: I OSK 597/11.

- Orłowska Dorota, Marta Tomkiewicz, „Materialnoprawne podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów”, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000-2005*, red. Paweł Skuczyński, Piotr Zawadzki. 45-65. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2008.
- Szustakiewicz Przemysław, „Komentarz do art. 135o U.o.p.”, [w:] *Ustawa o Policji. Komentarz*, red. Maciej Rogalski. Warszawa: C. H. Beck, 2015, Legalis.
- Tadla Tomasz, Jolanta Zaskórska, „Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów”, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000-2005*, red. Paweł Skuczyński, Piotr Zawadzki. 109-131. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2008.
- Zgoliński Igor, „Komentarz do art. 18 K.k.w.”, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. Jerzy Lachowski. Warszawa: C. H. Beck, 2018, Legalis.
- Malanowski Janusz, „Komentarz do art. 8 K.p.a.”, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Roman Hauser. Warszawa: C. H. Beck, 2011, Legalis.
- Zirk-Sadowski Marek, „Problemy wykładni językowej w prawie administracyjnym”, [w:] *Wykładnia w prawie administracyjnym. System Prawa Administracyjnego*, t. IV, red. Roman Hauser. Warszawa: C. H. Beck, 2016, Legalis.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.

For guidelines on the permitted uses refer to <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>